

Tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab

Behandling af afrapporteringer
på central udmelding

Juni 2024

Publikationen er udgivet af

Social- og Boligstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: info@sbst.dk

www.sbst.dk

Forfatter: Social- og Boligstyrelsen.

Udgivet juni 2024

Download eller se rapporten på

www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Digital isbn 978-87-94445-87-0

Indhold

Indhold	2
1. Indledning	4
2. Konklusion	7
2.1 Det Faglige Råds konklusion og anbefalinger	9
3. Metode for behandling af afrapporteringerne	11
4. Gennemgang af de enkelte regioners afrapporteringer	16
4.1 Kommunerne i Region Nordjylland	16
4.1.1 Målgruppen	16
4.1.2 Organisering og koordination	16
4.1.3 Fremafrettet tilrettelæggelse af indsatsen	17
4.1.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Nordjylland	17
4.2 Kommunerne i Region Midtjylland	18
4.2.1 Målgruppen	18
4.2.2 Organisering og koordination	18
4.2.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	19
4.2.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Midtjylland	19
4.3 Kommunerne i Region Syddanmark	19
4.3.1 Målgruppen	19
4.3.2 Organisering og koordination	19
4.3.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	20
4.3.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Syddanmark	20
4.4 Kommunerne i Region Sjælland	20
4.4.1 Målgruppen	20
4.4.2 Organisering og koordination	21
4.4.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	21
4.4.4 Social- og boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Sjælland	21
4.5 Kommunerne i Region Hovedstaden	22
4.5.1 Målgruppen	22
4.5.2 Organisering og koordination	23
4.5.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	24

4.5.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Hovedstaden	24
5. Kommunernes forslag til fremtidige tiltag på tegnsprogsområdet.....	25

1. Indledning

I henhold til §13b, stk. 2¹ i lov om social service har Social- og Boligstyrelsen kompetencen til at udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning mellem kommunerne og regionerne for at sikre og videreudvikle den mest specialiserede indsats på social- og specialundervisningsområdet. Formålet med en central udmelding er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen.

Social- og Boligstyrelsen udsendte efter dialog med Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) den 29. september 2022 en landsdækkende central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Baggrunden for den centrale udmelding var en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab imødekommes i deres behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

---

¹ § 13b. Socialstyrelsen skal følge udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser og indsamle og formidle viden om effekt af indsatserne på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning, der gives i henhold til lov om folkeskolen eller lov om specialundervisning for voksne.

Stk. 2. For at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan Socialstyrelsen udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Stk. 3. Socialstyrelsen kan på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med et varigt høretab med behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)¹, og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog.

Målgruppen "børn og unge med et varigt høretab" er efter Social- og Boligstyrelsens aktuelle viden en lille målgruppe, som modtager indsatser på tværs af social- og specialundervisningsområdet. Der foreligger ikke eksakt viden om, hvor stor målgruppen er. Dette hænger blandt andet sammen med, at de centrale registerdata, der er tilgængelige om målgruppen i Danmark, kun oplyser om diagnose, og som ikke giver sikker information om sproglig og kommunikativ funktionsevne. Høretab forekommer hos cirka 1-2 ud af 1.000 nyfødte børn, og forekomsten stiger op igennem barndommen og voksenlivet. Ved treårsalderen har cirka 3 ud af 1.000 børn et høretab.

Social- og Boligstyrelsen er bekendt med, at der er flere faglige og sproglige tilgange til børn og unge med et varigt høretab. Den centrale udmelding angår kommuners og regioners koordination og samarbejde om at anvende og opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til de børn, der anvender tegnsprog.

I Danmark tilbydes alle småbørn (0-6 år) med høretab og deres forældre et AVT-forløb. Forløbet iværksættes så snart et høretab er konstateret. Et AVT-forløb bygger på anvendelse af høreteknologi, herunder i mange tilfælde CI. AVT-forløbene er effektive til at fremme børnenes audiologiske udvikling. I AVT-forløbene indgår ikke tegnsprog eller andre former for tegnstøttet kommunikation.

I forbindelse med foranalysen til den centrale udmelding havde Social- og Boligstyrelsen en løbende dialog med en række organisationer, herunder Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbud til målgruppen. Dialogen gav anledning til en bekymring for en del målgruppen, som har eller kunne have gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog.

Målgruppen børn og unge med et varigt høretab har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Social- og Boligstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen. Tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt et høretab er højt specialiserede indsatser, som kræver en øget koordination, planlægning og tilrettelæggelse på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Social- og Boligstyrelsen har i den centrale udmelding (Del I og II) beskrevet centrale elementer i den højt specialiserede tegnsprogsindsats til målgruppen. Kommunerne har skullet rapportere på deres tilrettelæggelse og koordination af tegnsprogsindsatser til målgruppen med det formål at sikre, at kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at opretholde højt specialiserede indsatser både regionalt og på landsplan.

Temaer for afrapporteringerne har været:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Denne rapport indeholder Social- og Boligstyrelsens behandling af kommunalbestyrelsernes afrapporteringer på den centrale udmelding for børn og unge med et varigt høretab og behov for tegnsprogsindsatser – både for den enkelte region og på tværs af regionerne. Rapporten er

baseret på kommunernes vurdering af de højt specialiserede tilbud, som de anvender til at levere højt specialiserede tegnsprogsindsatser til målgruppen, samt deres tilrettelæggelse og koordination af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til målgruppen på tværs af kommuner og regioner. Når det specialiserede specialundervisningsområde indgår deler Social- og Boligstyrelsen kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med BUVM, hvorfor BUVM løbende er orienteret i forhold til behandlingen af afrapporteringerne fra kommunerne.

Kommunalbestyrelserne i hver region har behandlet den centrale udmelding og på baggrund heraf afrapporteret deres tilrettelæggelse og koordination af tegnsprogsindsatser til børn og unge med varig hørenedsættelse og behov for tegnsprogsindsatser.

Kommunerne har ikke afrapporteret enkeltvis, men behandlet den centrale udmelding i de kommunale rammeaftalesamarbejder. Social- og Boligstyrelsen har modtaget én samlet afrapportering fra kommunerne i hver region, det vil sige fem i alt. Afrapporteringerne på den centrale udmelding er fremsendt til Social- og Boligstyrelsen primo juli 2023 med forbehold for politisk godkendelse i 98 kommunalbestyrelser². Kommunerne har i den forbindelse meldt ind, hvilke højt specialiserede tilbud og indsatser de anvender til målgruppen, som led i deres tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser.

Social- og Boligstyrelsens opgave har, på baggrund af de kommunale afrapporteringer, været at vurdere, om der er den fornødne tilrettelæggelse og koordination af tegnsprogsindsatser på tværs af kommuner og regioner om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab – både regionalt og på landsplan.

Social- og Boligstyrelsen har som led i behandlingen af kommunernes afrapporteringer været i løbende dialog med kommunerne gennem de kommunale rammeaftalesamarbejder i hver region.

---

² Fristen afrapportering på den centrale udmelding var sat til den 31. marts 2023. Efter ønske fra de administrative styregruppeformænd blev fristen ændret til den 1. juli 2023 med forbehold for politisk godkendelse i 98 kommunalbestyrelser.

2. Konklusion

Social- og Boligstyrelsens opgave har, på baggrund af de kommunale afrapporteringer, været at vurdere, om der er den fornødne tilrettelæggelse og koordination af tegnsprogsindsatser på tværs af kommuner og regioner om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab – både regionalt og på landsplan.

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunernes afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, der anvendes til at levere tegnsprogsindsatser til målgruppen. Dog finder Social- og Boligstyrelsen det bekymrende, at der i afrapporteringen er indskrevet et eksempel fra Aarhus Kommune, hvor et barn vurderes tegnsprogsafhængig, men ikke modtager de nødvendige indsatser, fordi ingen skoler i kommunen tilbyder undervisning på tegnsprog. Social- og Boligstyrelsen anbefaler, at kommunerne i Region Midt anvender de tegnsprogsindsatser, der findes til målgruppen.

Social- og Boligstyrelsen vurderer desuden, at der er behov for fortsat opmærksomhed på fastholdelse af de højt specialiserede tilbud, der anvendes til at levere tegnsprogsindsatser til målgruppen. I lyset af den tilbudsstruktur, der tegnes og de udfordringer (jf. nedenfor i punkttopstilling), der nævnes i flere afrapporteringer fra kommunerne, vil Social- og Boligstyrelsen fortsat følge tilrettelæggelsen og koordinationen mellem kommunerne og de lands- og landsdelsdækkende tilbud, der leverer højt specialiserede tegnsprogsindsatser. Styrelsens opfølgning sker i regi af det løbende arbejde i den nationale koordinationsstruktur.

Det generelle billede er, at kommunerne anvender højt specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud på tværs af regioner. Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med de audiologiske afdelinger, der varetager AVT-forløb, samt de regionale tilbud Center for Døvblindhed og Høretab (CDH), Center for Høretab (CfH), undervisningstilbuddene på hhv. Langelinieskolen og Baltorpskolen, samt Hørerådgivningen på Institut for Syn- Hørelse og Døvblindhed (ISHD, CfH) og vidensmiljøet ved Center for Døve.

Boks 1: Højt specialiserede tilbud til børn og unge med et varigt høretab

Tilbud	Driftsherre	Regioner der afrapporterer brug af tilbuddet	Kursus i visuel kommunikation					
			Døgntilbud	Undervisningstilbud	Dagtilbud	Fritidstilbud	Kursus i visuel kommunikation	
Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)	Region Nordjylland	Midtjylland, Nordjylland, Hovedstaden		X				X
Center for Høretab (CfH) (Herunder Fredericiaskolen)	Region Syddanmark	Syddanmark, Midtjylland, Sjælland, Hovedstaden	X	X	X	X	X	X
Langelinieskolen	Københavns Kommune	Sjælland, Hovedstaden	X	X			X	
Baltorpskolen	Ballerup Kommune	Hovedstaden		X	X			
I alt			2	4	2	2	2	2

På nationalt plan er tilbudsstrukturen på tegnsprogsområdet kendetegnet ved, at kommunerne har afrapporteret at de anvender fire højt specialiserede undervisnings- og dagtilbud til målgruppen. Desuden inddrages højt specialiserede vidensmiljøer på tegnsprogsområdet – her fremhæves Center for Døve og Hørerådgivningen på Institut for Syn- Hørelse og Døvblindhed (ISHD, CfH).

Alle fem Kommunekontakttråd (KKR) finder, at der aktuelt er en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser i på tværs af de fem regioners kommuner. Yderligere fremhæves det, at kommunerne er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejde internt i kommunerne og eksternt med de højt specialiserede tegnsprogstilbud er velfungerende, og at denne organisering vil fortsætte fremadrettet.

Kommunerne tilkendegiver, at der fortsat er behov for højt specialiserede tilbud til børn og unge med et varigt høretab, som ikke profiterer af CI og anden høreteknologi, og at kommunerne anvender og fremadrettet vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Derfor opfordres de specialiserede tilbud med indsatser til målgruppen til at fortsætte dialogen med kommunerne, således at det kan sikres at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen efterkommes.

På baggrund af kommunernes afrapporteringer på den centrale udmelding har Social- og Boligstyrelsen kortlagt, at tilrettelæggelsen og koordination af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab er kendetegnet ved, at:

- der er et meget begrænset antal børn og unge i målgruppen og at flere kommuner melder, at de ikke har været i kontakt med målgruppen i flere år.
- kommunerne oplever et fald i efterspørgslen på højt specialiserede tegnsprogsindsatser, hvilket formentlig skyldes, at størstedelen af børnene med et varigt høretab profiterer af høreteknologi herunder Cochlear Implant (CI).
- kommunerne forventer, at behovet for tegnsprogsindsatser fortsat vil falde grundet ny udvikling af høreteknologi mv.
- flere kommuner rapporterer, at de har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen i de tilfælde, hvor der er brug for specialiseret understøttelse. Dette, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som de måtte have.
- der ifølge afrapporteringerne er etableret et godt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere, som de audiologiske afdelinger, kommunikationscentre, de højt specialiserede tilbud m.fl.
- er der et barn eller en ung med brug for en indsats, ved kommunerne hvor der er den nødvendige viden til rådighed (de landsdækkende tilbud, kommunikationscentret, audiologiske afdelinger).
- eksterne samarbejdspartnere kontaktes, når kommunerne mangler kendskab til målgruppen eller indsatser i egen kommune.
- Fredericia Kommune og omkringliggende kommuner oplever, at familier med et barn/ung med et varigt høretab flytter til området for at give barnet/den unge mulighed for at gå i skole på Fredericiaskolen (CFH) og samtidigt bo hjemme.
- skole-dagtilbud altid inddrages, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte.

- der fremskrives i afrapporteringerne eksempler på børn og unge, der aktuelt ikke modtager de nødvendige højt specialiserede tegnsprogsindsatser.
- KL's Koordinationsforum løbende følger udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede. På området for børn og unge med høretab bliver følgende tilbud fulgt: CDH – undervisning og behandling (Region Nordjylland), Center for høretab (Region Syddanmark) og Skolen på Kastelvej (Københavns Kommune).

Social- og Boligstyrelsen har i behandlingen af afrapporteringerne ikke skullet vurdere kommunernes visitation. Kommunerne har ansvar for vurderingen af, at de tilbud de har meldt ind via afrapporteringerne, er højt specialiserede, jf. de centrale elementer i de højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der fremgår af den centrale udmelding. Kommunerne har samtidig ansvaret for, hvordan de vil tilrettelægge og organisere indsatsen i forhold til børn og unge med et varigt høretab og behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Social- og Boligstyrelsen videregiver det samlede materiale på den centrale udmelding til BUVM, der på foranledning af National Koordinations centrale udmelding bl.a. har taget initiativ til at udmønte en pulje til et projekt tildelt Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, Afdeling Hørerådgivningen, som i samarbejde med ISH (Region Nordjylland), Fredericiaskolen og Aalborgskolen samt PPR-enheder i Herning, Svendborg og Aalborg. Projektet vil fokusere på udviklingen af et "hands-on" redskaber til kommunerne for at kunne fremme målgruppens læringspotentiale og sprog – herunder især tegnsprog. Redskaberne vil bestå af en køreplan for tidlig indsats og mulige modeller for vedligeholdelse og udvikling af sprog og læring undervejs i skoleforløbet samt koordineringstiltag mellem kommunerne. Derudover har BUVM ikke kommentarer til Social- og Boligstyrelsens behandling.

2.1 Det Faglige Råds konklusion og anbefalinger

Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur³ er løbende orienteret om og forelagt de indledende analyser forud for den centrale udmelding, den centrale udmelding samt behandling af afrapporteringerne. Det Faglige Råds bemærkninger til styrelsens endelige behandling af afrapporteringerne på den centrale udmelding, og rådets anbefalinger til Social- og Boligstyrelsen i forbindelse hermed, fremgår nedenfor.

---

³ Formand for Det Faglige Råd er forhenværende departementschef Bo Smith. Derudover er Det Faglige Råd sammensat af repræsentanter fra Social- og Boligstyrelsen, Sundhedsstyrelsen, Børne- og Undervisningsministeriet repræsenteret ved Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet, Kommunernes Landsforening (KL), Danske Regioner samt to eksperter med ekspertise på det specialiserede socialområde og to eksperter med ekspertise på det specialiserede specialundervisningsområde. Eksperterne er udpeget for en toårig periode af Social- og Boligstyrelsen efter indstilling fra Det Frie Forskningsråd. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering deltager desuden i rådsmøderne, hvis der er dagsordenspunkter, som vedrører deres ressortområde.

København, juni 2024

Det Faglige Råds bemærkninger til Social- og Boligstyrelsens behandling

Social- og Boligstyrelsens har på baggrund af kommunernes afrapporteringer på den centrale udmelding fortegningsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab vurderet, at der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, der anvendes til at levere tegnsprogstindsatser - og at kommunerne opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser på tværs af kommuner, regioner og på landsplan.

Det Faglige Råd tager vurderingen til efterretning.

Det bemærkes, at der i den nationale koordinationsstruktur ikke indgår, at der skal foretages en vurdering af kvaliteten af de højt specialiserede indsatser og tilbud, som kommunerne har afrapporteret. Social- og Boligstyrelsen og Det Faglige Råd har således ikke vurderet kvaliteten af kommunernes afrapporterede indsatser og tilbud, og heller ikke foretaget en vurdering af, i hvilket omfang kommunerne visiterer til de højt specialiserede indsatser og tilbud til målgruppen. Det er op til kommunerne selv at beslutte, hvordan de vil tilrettelægge og organisere den konkrete indsats, under forudsætning af at der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og koordination på tværs af kommunerne i en eller flere regioner samt på landsplan, til at sikre en højt specialiseret tegnsprogstindsats til målgruppen.

Social- og Boligstyrelsen har endvidere oplyst, at styrelsen i regi af den nationale koordinationsstruktur vil følge op på den centrale udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab i forhold til samarbejde og koordination mellem de tilbud, der har lands- og landsdelsdækkende funktioner på området.

Det Faglige Råd bakker op om, at Social- og Boligstyrelsen følger op på den centrale udmelding.

I afrapporteringerne gør kommunerne opmærksom på, at der fortsat er behov for højt specialiserede tilbud til børn og unge et varigt høretab, samt at de landsdækkende funktioner og vidensmiljøer er en vigtig forudsætning for at sikre højt specialiserede tegnsprogsindsatser i kommunerne. Det Faglige Råd finder det derfor vigtigt, at Social- og Boligstyrelsen fortsat har fokus på sammenhængen på tværs af kommuner og regioner samt på landsplan i forhold til at sikre de højt specialiserede tegnsprogsindsatser fremadrettet på høretabsområdet.

3. Metode for behandling af afrapporteringerne

Kommunalbestyrelserne i hver region har behandlet den centrale udmelding, som Social- og Boligstyrelsen udsendte 29. september 2022. Kommunerne har afrapporteret til Social- og Boligstyrelsen via rammeaftalesystemet.

Social- og Boligstyrelsen har bedt kommunalbestyrelserne om at afrapportere på to temaer i den centrale udmelding:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremtidig tilrettelæggelse af indsatserne

Kommunerne blev bedt om at besvare en række afrapporteringsspørgsmål, som fremgår af boksen på næste side.

Kommunerne har ansvaret for at de oplysninger, som er meldt ind til styrelsen, er korrekte, og for at vurderingen af, at de tilbud, de har meldt ind via afrapporteringerne, leverer højt specialiserede tegnsprogsindsatser, jf. de elementer for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der fremgår af den centrale udmelding.

Social- og Boligstyrelsen har vurderet afrapporteringerne ud fra kommunernes dokumentation og den kvalitetssikring, som kommunerne har foretaget i forhold til de tilbud, som de har meldt ind som leverandører af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, samt kommunernes redegørelse for tilrettelæggelse og koordination af højt specialiserede tegnsprogsindsatser på tværs af kommuner og regioner.

Afrapporteringsspørgsmål

Tema 1: Koordination og samarbejde

1.1 Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

1.1.1 Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (f.eks. mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?

1.1.2 Hvordan koordineres tegnsprogsindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (f.eks. i forbindelse med forskellige overgange)?

1.2 Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab?

Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

2.1 Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede tegnsprogsindsats til børn og unge med et varigt høretab, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

2.1.2 Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser?

2.1.2 hvordan sikres det fremadrettet, at børn og unge med et varigt høretab i alle dele af landet imøde-kommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af tegnsprog?

2.2 Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede tegnsprogsindsatser til stede til målgruppen?

2.3 Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til højt specialiserede tegnsprogs-indsatser til børn og unge med et varigt høretab, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

2.3.1 Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?

Social- og Boligstyrelsen har behandlet afrapporteringerne på regionsniveau. Styrelsen har desuden set på tværregional koordination og samarbejde for at få et nationalt billede af tilrettelæggelse og koordination af tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab. Social- og Boligstyrelsen har i behandlingen af afrapporteringerne ikke skullet vurdere kommunernes visitation.

Af tabel 1 fremgår en oversigt over, hvordan de kommunale rammeaftalesamarbejder i de fem regioner har indsamlet og kvalitetssikret viden i forbindelse med afrapportering på den centrale udmelding i hver region.

Tabel 1: Oversigt over proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering

Region for kommunalt rammeaftalesamarbejde	Proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering
<p>Nordjylland⁴</p>	<p>Der er foretaget en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne: I februar 2023 blev der afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen/indsatsen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det faglige arbejde med indsatsen/målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde ift. indsatsen og med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været audiopædagoger, ledere af PPR, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for det afholdte dialogmøde blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.</p> <p>På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret et fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer.</p> <p>Efter dialogmøderne har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland - Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023 - Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023 <p>Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser.</p>
<p>Midtjylland⁵</p>	<p>Der er foretaget en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne: I februar 2023 blev der afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen/indsatsen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det faglige arbejde med indsatsen/målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde ift. indsatsen og med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været tale- og hørekonsulenter, ledere af PPR, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for det afholdte dialogmøde blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.</p>

⁴ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Nordjylland](#)

⁵ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Midtjylland](#)

Region for kommunalt rammeaftalesamarbejde	Proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering
	<p>På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret to fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer.</p> <p>Efter dialogmøderne har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deltagerne fra dialogmødet er blevet bedt om supplere empirien indsamlet på dialogmøderne ved også at lave en skriftlig afrapportering på spørgeguiden. - Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i den midtjyske region - Afrapporteringen er behandlet i DASSOS den 11. april 2023 - Afrapporteringen er godkendt i KD-Net Midtjylland den 14. april 2023 - Afrapporteringen er godkendt i KKR Midtjylland den 26. april 2023 - Afrapporteringen er sendt til godkendelse i de midtjyske kommuner i perioden den 1. maj – 31. august (forlænget periode p.g.a. sommerferie i juli)
Syddanmark ⁶	<p>Kommunikationscentrene har via spørgeskema svaret på styrelsens spørgsmål. Endvidere har der været dialog med ledelsen af Center for Høretab, Fredericiaskolen (CFH). Efterfølgende er der afviklet dialogmøder med deltagelse af kommunale chefer, hvor der var fokus på tema 2: Forslag til fremadrettede indsatser.</p> <p>Efter besvarelse af spørgeskemaerne og dialogmødet har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering kommunikationscentre i Syddanmark - Afrapporteringen er behandlet i Socialdirektørforum og K22 <p>Afrapporteringen er godkendt i KKR Syddanmark 20. juni 2023</p>
Sjælland ⁷	<p>Der er gennemført en indsamling af data via spørgeskema. Input fra kommunerne er efterfølgende blevet suppleret med input fra udbydernetværket i regi af KKR Sjælland. Efter at der på baggrund af input er udarbejdet en rapport er der sket følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved kommunerne og udbydernetværket

⁶ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Syddanmark](#)

⁷ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Sjælland](#)

Region for kommunalt rammeaftalesamarbejde	Proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering
	<ul style="list-style-type: none"> - Afrapporteringen er behandlet i Styregruppen for Rammeaftale Sjælland og K17 - Afrapporteringen er godkendt i KKR Sjælland den 20. juni 2023
Hovedstaden⁸	<p>Der er foretaget en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne. I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i hovedstadsregionen, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen/indsatsen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det faglige arbejde med indsatsen/målgruppen. Der er med dialogmøderne lagt vægt på, at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde ift. indsatsen og med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været audiologopæder, ledere af PPR, faglige koordinatore, talehørekonsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for det afholdte dialogmøde blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.</p> <p>På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret to fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og Boligstyrelsens to temaer.</p> <p>Efter dialogmøderne har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne, samt de 29 kommuner i hovedstadsregionen - Afrapporteringen er behandlet i Embedsmandsudvalget for det specialiserede socialområde og K29 - Afrapporteringen er godkendt i KKR Hovedstaden den 23. juni 2023

Kilde: Afrapporteringer fra de kommunale rammeaftalesamarbejder

Social- og Boligstyrelsen har løbende været i dialog med kommunerne via rammeaftalesamarbejdet om afrapporteringerne, herunder indledende dialogmøde om den centrale udmelding og status for afrapporteringerne.

Social- og Boligstyrelsen har i forbindelse med behandling af afrapporteringerne været i dialog med BUVM, da styrelsen på det højt specialiserede specialundervisningsområde deler kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med BUVM.

Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur er løbende orienteret om og forelagt de indledende analyser forud for den centrale udmelding, den centrale udmelding samt behandling af afrapporteringerne. Det Faglige Råds bemærkninger til styrelsens endelige behandling af afrapporteringerne på den centrale udmelding, og rådets anbefalinger til Social- og Boligstyrelsen i forbindelse hermed, fremgår under konklusion.

⁸ Se endvidere [afrapporteringer fra kommunerne i Region Hovedstaden](#)

4. Gennemgang af de enkelte regioners afrapporteringer

Afrapporteringerne fra kommunerne indeholder to temaer, hvoraf det ene beskriver den nuværende koordination og samarbejde om punktskriftindsatser (tema 1), og det andet tema beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser (tema 2). Social- og Boligstyrelsens behandlingen af afrapporteringerne er derfor bygget op omkring de to temaer.

4.1 Kommunerne i Region Nordjylland

4.1.1 Målgruppen

Målgruppen med behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som primær kommunikationsform, er i Nordjylland meget begrænset.

Der er tale om en målgruppe, som er betydeligt reduceret i antal over en årrække. Denne reduktion ses især pga. ny høreteknologi med Cochlear Implant. Dette betyder, at børn og unge med større høretab har mindre behov for højt specialiserede indsatser - de er hørende og derfor er indsatser tilrettelagt således, at de understøtter barnets miljø i hjem, dagtilbud og skole.

Kommunerne oplever en målgruppe, hvor kommunikative udfordringer ofte ikke er den primære problemstilling for barnet, f.eks. børn med både høretab og kognitive udfordringer. Denne målgruppe kan i højere grad profitere af f.eks. tegn-til-tale samt alternativ støttende digitale kommunikationshjælpemidler.

Det er kommunernes oplevelse, at hvis der er behov for tegnsprogsundervisning, så er det fordi forældre eller andre i nær familie bruger tegnsprog som primær kommunikation, der så gør det relevant for barnet at lære tegnsprog, som kommunikationsform.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres ofte i regi af henvendelser fra barnets forældre eller pårørende og fra Audiologisk ambulatorie, hvis der er mistanke om høretab hos det konkrete barn.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med varigt høretab, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

4.1.2 Organisering og koordination

Af afrapporteringen fremkommer det, at kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som det måtte have. Kommunernes Pædagogisk Psykologiske Rådgivning (PPR) har en koordinerende rolle og samarbejder med en række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet ift. at sikre den rette indsats til børn og unge med behov for støtte ift. varigt høretab.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Audiologisk ambulatorium
- Børneafdelingerne
- Neuropædiatrisk team
- Praktiserende læger
- Skole-dagtilbudsområdet
- Socialrådgivere på børne- familieområdet
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Tale-hørekonsulenter fra eks. Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD)
- VISO-KAS

- Skoletilbud i eks. Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- Barnets familie/pårørende
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt CDH og ISHD omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning. Skole-dagtilbud inddrages altid, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte.

Blandt de nordjyske kommuner er der indgået en aftale om et *Forstærket Samarbejde*, der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgerne i regionen til stadighed har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed indgår, som et af tilbuddene i *Det Forstærkede Samarbejde*.

Kommunerne peger på, at der kan være udfordringer i den interne koordinering imellem kommunernes fagforvaltninger. Der er flere lovgivninger, som skal spille sammen, hvilket kan komplicere samarbejdet omkring f.eks. personlige og undervisningsrelaterede hjælpemidler. Kommunerne understreger dog, at børn og familier får den støtte og de hjælpemidler, som de har brug for.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med varigt høretab, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

4.1.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

De nordjyske kommuner vurderer, at de indsats som målgruppen af børn og unge med varigt høretab modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunerne og eksternt ift. regionen, (særligt kommunikationscentret ISHD og skoletilbuddet CDH). Dette samarbejde indbefatter også videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere. Kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, når der er behov herfor.

En udvikling af den fremadrettede tegnsprogsindsats vil således ske i tæt samarbejde, parterne imellem, herunder i rammeaftalesamarbejdet mellem kommunerne og Region Nordjylland, som fortsættes i regi af KKR Nordjylland herunder også samarbejdsaftalen om Det Forstærkede Samarbejde.

4.1.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Nordjylland

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i Region Nordjylland i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt de regionale tilbud Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) samt Institut for Syn- Hørelse og Døvblindhed (ISHD) omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommunerne i Region Nordjylland opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som de enkelte kommuner hvor for sig ikke har underlaget for at opretholde.

Kommunerne i Nordjylland peger på, at der kan være udfordringer i den interne koordinering imellem kommunernes fagforvaltninger. Der er flere lovgivninger, som skal spille sammen,

hvilket kan komplicere samarbejdet omkring f.eks. personlige og undervisningsrelaterede hjælpemidler. Kommunerne understreger dog, at børn og familier får den støtte og de hjælpemidler, som de har brug for. Kommunerne i Region Nordjylland kan der desuden være behov for i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

4.2 Kommunerne i Region Midtjylland

4.2.1 Målgruppen

Kommunerne i Midtjylland påpeger, at det er et meget begrænset antal børn og unge med et varigt høretab, der ikke profiterer af høreteknologi og CI, som har behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser. En kommune nævner, at der forekommer flygtningebørn, som ikke har haft høreapparat, før de kom til Danmark, eller hvor det ikke er blevet opdaget, at barnet har et høretab. Her kan der blive behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Antallet af børn og unge i målgruppen fra den centrale udmelding, som kommunerne kommer i kontakt med, varierer naturligt efter kommunestørrelse. Flere kommuner fortæller, at det er mange år siden, at de har haft børn og unge i målgruppen for den centrale udmelding. Dette hænger formentlig også sammen med, at størstedelen af børn og unge med varigt høretab profiterer af høreteknologi og CI.

Kommunerne bekræfter desuden billedet af vigende efterspørgsel efter højt specialiserede tegnsprogsindsatser. I rapporteringen er indskrevet et eksempel fra Aarhus Kommune, hvor et barn vurderes tegnsprogsafhængig, men barnet modtager ikke de nødvendige indsatser, da ingen skoler i kommunen tilbyder undervisning på tegnsprog.

4.2.2 Organisering og koordination

Det fremgår af afrapporteringen, at kommunernes PPR er hovedaktør i indsatsen til målgruppen og samarbejder med en række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet. Kommunerne i Region Midtjylland kommer typisk i kontakt med et barn eller en ung med varigt nedsat høretab, gennem et journalnotat fra audiologisk afdeling.

De typiske aktører, der inddrages i indsatsen med barnet/den unge er:

- Audiologisk afdeling
- Tale-hørekonsulenter/pædagoger i kommunerne
- Øre, næse – og halslæge
- Skole-dagtilbudsområdet
- Familieafdelingen
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Kommunikationscentrene
- VISO-KaS - Hørerådgivningen på Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD/CfH)
- CFH (Center for Høretab)
- Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- PPR-ledernetværk og faglige netværk for tale-hørekonsulenter og tale-hørelærere

Generelt gælder, at alle kommunerne kan varetage den almene hørepædagogiske vejledning. Nogle kommuner genkender bekymringen fra den centrale udmelding om, hvorvidt børn og unge med varigt høretab får de nødvendige indsatser, men når kommunen mangler kendskab til målgruppen eller mangler indsatser i kommunen, kontakter kommunerne eksterne samarbejdspartnere i form af specialiserede tilbud. Dette både når det drejer sig om den overordnede målgruppe af børn og unge med et varigt høretab, og hvis der er tale om de få børn og unge fra målgruppen, der ikke profiterer af høreteknologi og CI, og som har behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Af afrapporteringen fremgår det, at der er etableret et godt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere, såsom de audiologiske afdelinger, kommunikationscentre, de højt specialiserede tilbud m.fl. Kommunerne i Region Midtjylland forventer desuden, at behovet for tegnsprogsindsatser fortsat vil falde grundet ny udvikling af høreteknologi mv.

KKR Midtjylland påpeger, at KL's kommunikationsforum løbende følger udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud. På området for børn og unge med høretab gælder det CDH – undervisning og behandling (Region Nordjylland), Center for høretab (Region Syddanmark) og Skolen på Kastelsvej (Københavns kommune).

4.2.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Der er enighed blandt de midtjyske kommuner om, at der fortsat er behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser på landsplan, da der er en restgruppe af børn og unge med varigt høretab, der ikke profiterer af høreteknologi og CI.

Kommunerne i Midtjylland udtrykker overordnet set tilfredshed med den nuværende organisering, hvor kommunerne samarbejder med diverse eksterne samarbejdspartnere, herunder de specialiserede tilbud målrettet målgruppen af børn og unge med varigt høretab.

4.2.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Midtjylland

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i Region Midtjylland i deres afrapporteringer overvejende beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Nogle kommuner genkender bekymringen fra den centrale udmelding om, hvorvidt børn og unge med varigt høretab får de nødvendige indsatser. Der fremhæves i afrapporteringerne at kommunen, når de mangler kendskab til målgruppen eller mangler indsatser i kommunen, kontakter eksterne samarbejdspartnere i form af de specialiserede tilbud.

Der citeres i afrapporteringen et eksempel på et barn i Aarhus Kommune, der ikke modtager de nødvendige indsatser, da ingen skoler i kommunen tilbyder undervisning på tegnsprog. Social- og Boligstyrelsen opfordrer kommunerne i Region Midtjylland til at være opsøgende på at finde løsninger for de enkelte børn i den nuværende tilbudsstruktur.

Social- og Boligstyrelsen vurderer derfor, at kommunerne i Region Midtjylland i deres afrapportering ikke beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til at anvende det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, der anvendes til at levere tegnsprogsindsatser til målgrupper.

4.3 Kommunerne i Region Syddanmark

4.3.1 Målgruppen

Målgruppen af børn og unge som ikke profiterer af en CI og anden høreteknologi vurderes generelt som værende meget lille.

4.3.2 Organisering og koordination

Det fremgår af afrapporteringen at opgaverne omkring børn og unge med varigt høretab varetages af PPR som samarbejder med de højt specialiserede tilbud herunder:

- Center For Høretab, Fredericiaskolen
- Center For Døve
- Hørelinikerne på AUH og OUH.

Overgange i barnets og den unges liv vurderes for elever, der er indskrevet på CFH i forbindelse med konferencer, revisitationsmøder eller ved behov. Ved overgang til ungdomsuddannelse samarbejdes med STU-konsulent.

Fredericia Kommune og omkringliggende kommuner oplever at familier med et barn/ung med et varigt høretab flytter til området for at give barnet/den unge mulighed for at gå i skole på Fredericiaskolen (CFH) og samtidigt bo hjemme.

Socialdirektørforum finder at der aktuelt er en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser. Der henvises til relevante lands-/landsdelsdækkende tilbud, hvis barnet/den unge har behov for indsatsen.

Socialdirektørforum følger belægningen på Fredericiaskolen og det tilhørende elevhjem tæt.

4.3.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Afrapporteringen påpeger, at det er vigtigt at fastholde specialiserede tilbud til målgruppen og at tilbuddene fortsat kan tilrettelægge indsatserne og tilpasse kapaciteten. Der er i de syddanske kommuner ingen planer om at ændre på tilrettelæggelsen af indsatserne for børn og unge med tegnsprogsbehov.

Afrapporteringen fra de Syddanske kommuner indeholder ingen forslag eller tiltag til tilrettelæggelsen af den fremadrettede tegnsprogsindsats.

4.3.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Syddanmark

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i Region Syddanmark i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab, som ikke profiterer af CI.

Opgaverne omkring børn og unge med varigt høretab varetages af PPR, som samarbejder med de højtspecialiserede tilbud CFH Fredericiaskolen og Center For Døve samt Hørelinikerne på AUH og OUH.

Fredericia Kommune og omkringliggende kommuner oplever, at familier med et barn eller en ung med varigt høretab flytter til området for at give det mulighed for at gå i skole på Fredericiaskolen (CFH) og samtidigt bo hjemme.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommunerne i Region Syddanmark opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som de enkelte kommuner ikke hver for sig har underlaget for at opretholde.

4.4 Kommunerne i Region Sjælland

4.4.1 Målgruppen

Kommunerne i Region Sjælland peger på, at det er et yderst begrænset antal børn og unge der har et varigt høretab, og som har behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser. Børn og unge med hørenedsættelser får indopereret cochlear implant (CI), og får derfor ikke tegnsprogsundervisning. På baggrund af viden fra audiologisk forskning anbefales det ikke, at gøre disse børn og unge to-sprogede. Kommunerne fortæller, at størstedelen af børn og unge med varigt høretab, profiterer af et høreteknologi som f.eks. CI.

Som Social- og Boligstyrelsen selv angiver i foranalysen til den Centrale Udmelding, er det samlede antal af børn og unge i målgruppen lavt, og der er en stor del af kommunerne i Region Sjælland, der slet ikke eller meget sjældent er i kontakt med målgruppen. Flere kommuner fortæller, at det er flere år siden, at de har været i kontakt med et barn eller en ung i målgruppen.

Kommunerne oplever, som Social- og Boligstyrelsen også angiver i den centrale udmelding, et fald i efterspørgslen på højt specialiserede tegnsprogsindsatser. Faldet skyldes, at antallet af børn og unge med behov for indsatserne falder betydeligt.

Kommunerne anerkender, at det kan være kompliceret at fastholde de højt specialiserede kompetencer ift. tegnsprogsindsatser, men det skyldes, at målgruppen er så lille. Kommunerne forventer, at behovet for tegnsprogsindsatser vil fortsætte med at falde i takt med udvikling af ny teknologi, mulighed for CI-operationer mv.

4.4.2 Organisering og koordination

Af afrapporteringen fremgår det, at de enkelte kommuner sjældent møder børn og unge i målgruppen, hvilket betyder, at kendskabet til målgruppen og viden om indsatser til denne kan være begrænsede hos den enkelte sagsbehandler. Opleves det, at der er et barn i målgruppen er der opmærksomhed på, om der er brug for at trække eksterne kompetencer ind i opgaveløsningen (f.eks. VISO Hørerådgivningen), da der er behov for specialiseret viden og indsigt.

Når kommunerne kommer i kontakt med et barn eller en ung med varigt nedsat høretab, som ikke profiterer af CI eller anden høreteknologi, opsøger de viden hos specialiserede enheder, som:

- De audiologiske afdelinger (hospitaller)
- Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- VISO Hørerådgivningen
- Center for høretab (CFH)
- Udbydere af teknologiske hjælpemidler
- Langelinieskolen o.a. højt specialiserede tilbud

Kommunerne beretter om et godt samarbejde med de audiologiske afdelinger og henviser til audiologisk forskning f.eks. i forhold til ikke at gøre børnene i målgruppen tosprogede (med hhv. dansk tegnsprog og dansk-sprogede).

Kommunikationscentrene overtager generelt forpligtelsen vedr. rådgivning og vejledning for unge, der forlader grundskolen, og har som udgangspunkt aftaler med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) vedr. levering af rådgivning og vejledning (SPS) i forbindelse med ungdomsuddannelser. Kommunikationscentrene leverer ikke som udgangspunkt specialiserede tegnsprogsindsatser men kan inddrages ift. hørefaglig rådgivning.

Kommunerne peger på at fastholdelse af de landsdækkende tilbud er vigtige. Det er de for at sikre kvalitet til en målgruppe som er meget lille, og for kommunerne – selv med samarbejder på tværs – for lille til at sikre volumen til et tilbud med tilfredsstillende kvalitet.

4.4.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Kommunerne er forstående over for Social- og Boligstyrelsens bekymring for tilbuddene og herunder fastholdelse af de højt specialiserede kompetencer, men kommunerne kan ikke sikre yderligere brug af de højt specialiserede tilbud end til de målgrupper, hvor der er behov herfor. Det kræver en national indsats at sikre børnene/de unge i målgruppen en fyldestgørende udvikling med et veletableret tegnsprogsmiljø mv. – det kan ikke udelukkende sikres fra kommunalt niveau, da målgruppen er for lille.

4.4.4 Social- og boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Sjælland

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i Region Sjælland i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Kommunerne i Region Sjælland henvender sig til de landsdækkende tilbud, kommunikationscentre eller de audiologiske afdelinger ved behov for højt specialiseret viden om målgruppen og oplever et godt samarbejde med relevante samarbejdspartnere på området.

I regi af rammeaftalen samarbejdes der under netværket *Børn og Unge*, som blandt andet forholder sig til høreområdet

De enkelte kommuner møder dog sjældent børn og unge i målgruppen, hvilket betyder, at kendskabet til målgruppen og viden om indsatser til denne kan være begrænsede hos den enkelte sagsbehandler.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommunerne i Region Sjælland opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som de enkelte kommuner hver for sig ikke har underlaget for at opretholde.

4.5 Kommunerne i Region Hovedstaden

4.5.1 Målgruppen

Samtlige kommuner i hovedstadsregionen peger på, at det er et yderst begrænset antal børn og unge der har et varigt høretab, og som har behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, da fleste profiterer af høreteknologi og CI. Antallet af børn og unge i målgruppen, som kommunerne kommer i kontakt med varierer naturligt efter kommunestørrelse.

Som Social- og Boligstyrelsen angiver i foranalysen til den centrale udmelding, er det samlede antal af børn og unge i målgruppen lavt, og det er dermed ikke alle kommuner i hovedstadsregionen, der er i kontakt med målgruppen. Flere kommuner fortæller, at det er flere år siden, at de har været i kontakt med et barn eller en ung i målgruppen.

Kommunerne fortæller, at størstedelen af børn og unge med varigt høretab, profiterer af et høreteknologi som f.eks. CI.

Kommunerne oplever, som Social- og Boligstyrelsen også angiver i den centrale udmelding, et fald i efterspørgslen på højt specialiserede tegnsprogsindsatser. Faldet skyldes, at antallet af børn og unge med behov for indsatserne falder betydeligt. Kommunerne giver ligeledes udtryk for, at de tekniske faciliteter som i dag findes til børn og unge med varigt høretab, såsom CI, umiddelbart har en god effekt og giver børnene mulighed for at høre, og dermed indgå i fællesskaber på lige fod med deres naturligt hørende jævnaldrende.

I drøftelserne kommunerne imellem, bliver der præsenteret en række dilemmaer ift. børn og unge i (og omkring) målgruppen. Det drejer sig f.eks. om, hvornår tegnsprog er relevant for børn og unge med høretab, som har CI? Og om det er etisk forsvarligt, at de børn og unge der har CI reelt ikke kan kommunikere, når høreapparatet ikke er sat i og de ikke har lært tegnsprog? Det skal dog nævnes, at når kommunerne oplever, at et barn eller en ung ikke profiterer af CI eller anden høreteknologi, og dermed har behov for en anden måde at kommunikere med omverdenen på, så visiteres barnet straks til tegnsprogsindsatser. Kommunerne har en klar interesse i, at børn og unge i målgruppen, og deres familier, bliver tildelt den hjælp og støtte, som de har behov for og ret til.

Det bliver ligeledes fremhævet, at det ikke er muligt at fastholde et tegnsprogsmiljø i de enkelte kommuner, da antallet af børn og unge med varigt høretab og behov for tegnsprogsindsatser er meget begrænset. Flere af de kommuner, der har børn eller unge i målgruppen nævner, at børnene og de unge er visiteret til Langelinieskolen eller andre højt specialiserede tilbud i hovedstadsregionen som f.eks. Baltorpskolen i Ballerup. Langelinieskolen har et højt specialiseret tilbud til målgruppen, og dermed mulighed for at etablere et miljø for tegnsprog. Aldersspredningen hos de kognitivt normaltfungerende børn er der stor, hvorfor det kan være udfordrende at skabe et reelt tegnsprogsmiljø for målgruppen.

Kommunerne anerkender, at det kan være kompliceret at fastholde de højt specialiserede kompetencer ift. tegnsprogsindsatser, men det skyldes, at målgruppen er så lille. F.eks. er det ikke muligt at fastholde højt specialiserede daginstitutioner til målgruppen, da der ikke er nok børn i målgruppen, og på samme tid er der frit valg af daginstitution.

Kommunerne forventer, at behovet for tegnsprogsindsatser vil fortsætte med at falde i takt med udvikling af ny teknologi, mulighed for CI-operationer mv.

4.5.2 Organisering og koordination

Af afrapporteringen fremgår det, at såfremt et barn eller en ung ikke profiterer af CI eller anden høreteknologi, og dermed har behov for en anden måde at kommunikere med omverdenen på, visiteres barnet straks til tegnsprogsindsatser. Kommunerne har en klar interesse i, at børn og unge i målgruppen, og deres familier, bliver tildelt den hjælp og støtte, som de har behov for og ret til.

Kendskabet til målgruppen og viden om indsatser til denne kan være begrænsede hos den enkelte sagsbehandler. Især de mindre kommuner fortæller, at skulle en sagsbehandler møde et barn eller en ung med høretab kontaktes Center for døve eller Center for høretab, da der er behov for specialiseret viden og indsigt i, hvilke opmærksomhedspunkter der er ift. målgruppen, herunder krav, retningslinjer mv. Dette gælder dog ikke de større kommuner i hovedstadsregionen, da de oftere møder børn og unge i målgruppen, og dermed har mulighed for at have erfaringer in house. Når (de mindre) kommuner kommer i kontakt med et barn eller en ung med varigt nedsat høretab, som ikke profiterer af CI eller anden høreteknologi, opsøger de viden hos specialiserede enheder, som:

- De audiologiske afdelinger
- Center for døvblindhed og høretab
- Center for høretab (CFH)
- Udbydere af teknologiske hjælpemidler
- Langelinieskolen, Baltorpskolen o.a. højt specialiserede tilbud

Kommunerne kan være inddraget i valget af f.eks. daginstitution, skole e.l. til et barn eller en ung med høretab, da de har kendskab til steder, hvor der er ansat en medarbejder med tegnsprogkundskaber/tegn til tale, akustiske forhold i institutionerne m.v.

Kommunerne beretter om et godt samarbejde med de audiologiske afdelinger.

Det fremhæves, at det ikke er muligt at fastholde et tegnsprogsmiljø i de enkelte kommuner, da antallet af børn og unge med varigt høretab og behov for tegnsprogsindsatser er meget begrænset. Flere af de kommuner, der har børn eller unge i målgruppen nævner, at børnene og de unge er visiteret til Langelinieskolen eller andre højt specialiserede tilbud i hovedstadsregionen som f.eks. Baltorpskolen i Ballerup. Langelinieskolen har et højt specialiseret tilbud til målgruppen, og dermed mulighed for at etablere et miljø for tegnsprog. Aldersspredningen hos de kognitivt normaltfungerende børn er stor, hvorfor det kan være udfordrende at skabe et reelt tegnsprogsmiljø for målgruppen.

De børn og unge med varigt høretab, som profiterer af CI, er oftest inkluderet på almenområdet, det gælder både på daginstitutionsområdet og ift. skolerne. Kommunale daginstitutioner med kvalificeret personale varetager ofte de ekstra behov, der er ved at have et barn med høretab. Kommunerne kan være udfordrede på rekruttering af kvalificeret personale, samt fastholdelse i bestemte daginstitutioner, da der ses en betydelig personaleudskiftning. Kommunerne gør hvad de kan for at fastholde personale, der er kvalificeret til at arbejde med børn og unge med høretab. Det er kommunerne i hovedstadsregionens vurdering, at der kan være et behov for at styrke daginstitutionstilbud og skoler ift. tegnsprogskompetencer – det er dog yders sjældent, at behovet opstår, da målgruppen er særdeles lille.

4.5.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Kommunerne arbejder målrettet for at de børn og unge der har behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, imødekommes i dette behov, hvilket sker i et samarbejde med de audiologiske afdelinger, kommunikationscentrene. Der er således ikke behov for nye tilbud til målgruppen.

Kommunerne er forstående over for Social- og Boligstyrelsens bekymring for tilbuddene og herunder fastholdelse af de højt specialiserede kompetencer, men kommunerne kan ikke sikre yderligere brug af de højt specialiserede tilbud end til de målgrupper, hvor der er behov herfor. Det kræver en national indsats at sikre børnene/de unge i målgruppen en fyldestgørende udvikling med et veletableret tegnsprogsmiljø mv. – det kan ikke udelukkende sikres fra kommunalt niveau, da målgruppen er for lille.

4.5.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i Region Hovedstaden

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i Region Hovedstaden i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Kommunerne i regionen angiver, at det ikke er muligt at fastholde et tegnsprogsmiljø i de enkelte kommuner, da antallet af børn og unge med varigt et høretab og behov for tegnsprogsindsatser er meget begrænset. Flere af de kommuner, der har børn eller unge i målgruppen nævner, at børnene og de unge er visiteret til Langelinieskolen eller andre højt specialiserede tilbud i hovedstadsregionen som f.eks. Baltorpskolen i Ballerup.

Der er etableret et samarbejde med eksterne samarbejdspartnere, herunder de audiologiske afdelinger, kommunikationscentrene, de højt specialiserede tilbud, private leverandører af teknologiske hjælpemidler m.fl. En del af indsatserne til børn og unge "omkring" målgruppen ligger i de regionale kommunikationscentre (Kommunikationscentret Hillerød, Kommunikationscentret Rønne og Kommunikationscentret Region Hovedstaden). Kommunikationscentrene leverer ikke specialiserede tegnsprogsindsatser, men bliver ofte inddraget ift. børn og unge med CI eller anden høreteknologi.

Social- og Boligstyrelsen er opmærksomme på, at kommunerne i hovedstadsregionen vurderer, at der kan være et behov for at styrke daginstitutionstilbud og skoler ift. tegnsprogskompetencer.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommunerne i Region Hovedstaden opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som de enkelte kommuner hver for sig ikke har underlaget for at opretholde.

5. Kommunernes forslag til fremtidige tiltag på tegnsprogsområdet

I kommunernes behandling af den central udmelding på tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab, modtog Social- og Boligstyrelsen en række forslag til fremtidig tiltag og projekter på tegnsprogsområdet. De forskellige tiltag er beskrevet herunder:

Kommunerne i Region Midt foreslår at tilrettelægge den fremadrettede tegnsprogsindsats på en mere bæredygtig måde, hvorfor *de højt specialiserede tilbud* med indsatser rettet mod målgruppen af børn og unge med varigt høretab og behov for tegnsprogsindsatser opfordres til at fortsætte dialogen med kommunerne. Således kan det sikres, at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen imødekommes.

Kommunerne i Region Sjælland foreslår at det sikres, at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen efterkommes. Det kan f.eks. være ved at levere målrettede ydelser lokalt i kommunerne i form af udgående funktioner, samt at tilbyde akutte og midlertidige indsatser, når der f.eks. opstår et behov i en daginstitution eller skole.

Kommunerne i Region Sjælland og Hovedstadskommunerne påpeger, at tilbuddene bør være omstillingsparate og fleksible og inden for rammerne af høj faglighed tænke i nye baner for på bedste vis at imødekomme behovene hos den enkelte borger, pårørende, fagpersonale og den kommunale myndighed, med de særlige forhold der gør sig gældende, når en målgruppe forventelig bliver mindre.

Kommunerne i Region Midtjylland, Region Nordjylland og Region Sjælland foreslår en øget tilgængelighed af viden og en lokal implementering af vejledning og information om høretabsområdet, igennem etableringen af et *landsdækkende vidensmiljø* på høretabsområdet, som sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne ift. f.eks. nyeste viden på høretabsområdet, herunder metoder, hjælpemidler mv. f.eks. via en *national vidensportal*. Hovedstaden efterspørger ligeledes en landsdækkende koordination af et vidensmiljø på høretabsområdet f.eks. forankret i centralt regi, der sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne ift. f.eks. teknologi, metoder mv.

Kommunerne i Region Midtjylland foreslår at der udvikles en skabelon til en *"køreplan"* i form af en oversigt til kommunerne, som kan tages i brug, hvis en kommune får et barn eller en unge med et varigt høretab og behov for tegnsprog som sit primære sprog. Det skal være en brugervenlig oversigt over de forskellige relevante aktører på høreområdet, samt hvilke aftaler, der er indgået, eller som kan indgås.

Kommunerne i Region Midt og Region Sjælland foreslår, at der oprettes en form for *nationalt register* over, hvor mange der er i målgruppen defineret af Social- og Boligstyrelsen i den Centrale Udmelding, men også i målgrupperne "omkring". Registeret skal naturligvis overholde GDPR-lovgivning mv. Det kunne om muligt fremgå af registeret, hvilke tilbud børnene/de unge er visiteret til. Derved kan kommunerne få adgang til viden om, hvilke tilbud der besidder kvalifikationer på høreområdet. I dag har kommunerne blot indsigt i, hvilke tilbud børn og unge med høretab inden for egen kommunegrænse, benytter sig af. Kommunerne foreslår, at registeret er landsdækkende, og f.eks. placeret hos aktuelle VISO-leverandører e.l.

Region Sjælland foreslår *et netværk blandt kommunerne* i den allerede etablerede netværksgruppe "Børn og Unge" i regi af Rammeaftalen. Netværket er i forvejen engagerede og

proaktive i forhold til at etablerer samarbejder på tværs, når der er brug for dette. Dette ligger fint i tråd med det arbejde der i forvejen pågår med koordinering ift. for eksempel små målgrupper. Kommunerne i Region Hovedstaden foreslår ligeledes et netværk på tværkommunalt netværk med inddragelse af relevante leverandører mv.

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk

juni 2024